

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 3 2015 | ÅRGÅNG 19

Bokförlaget THALES

→ VARFÖR SÅ FÅ KVINNOR?

KÖNSFÖRDELNINGEN INOM DEN AKADEMISKA FILOSOFIN

Martina Reuter

Inledning

KVINNOR ÄR TYDLIGT underrepresenterade inom akademisk filosofi, bland såväl studenter som lärare, och det finns inga tydliga trender som skulle visa att situationen blivit nämnvärt bättre under de senaste 10–15 åren. Det finns markant färre kvinnor inom filosofi än inom övriga humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen (Bishop m.fl. 2013). Problemet har under de senaste åren väckt en relativt livlig diskussion, där forskare kombinerat rön inom den empiriska vetenskapsforskningen med frågan om varför just filosofin verkar vara en disciplin där kvinnor har det exceptionellt svårt att etablera sig.

Min avsikt är att ge en översikt över den diskussion som förts, presentera data och granska några av de hypoteser och tolkningsmodeller som framförts. Jag kommer inte att här gå in på den i sig mycket relevanta frågan om varför det är ett problem att så få kvinnor blir yrkesfilosofer. Den diskussionen har fokuserat dels på rättviseargument – kvinnor och män bör ha samma möjligheter att välja yrke – och dels på argument som tar fasta på att filosofin som disciplin blir snedvriden om kvinnors i vissa avseenden annorlunda erfarenhetsvärld utsluts (Friedman 2013).

Jag börjar med att presentera statistik över andelarna kvinnliga filosofilärare och -studenter och jämför det vi vet om situationen i de engelsktalande länderna med statistik över andelarna kvinnliga studenter vid tre nordiska universitet. Därefter diskuterar jag olika hypoteser, förklaringsmodeller och tolkningsalternativ.

Vad säger siffrorna?

I SIN STUDIE av könsfördelningen bland filosofistudenter och -lärare vid universitet i USA betonar Molly Paxton, Carrie Figdor och Valerie Tiberius att »it is premature to theorize, because we do not yet have an accurate picture of what needs to be explained»

(2012: 950). Detta är en viktig poäng. Innan man kan börja formulera hypoteser om varför kvinnor är underrepresenterade måste man ha en detaljerad bild av hur underrepresentationen de facto ser ut och detta förutsätter representativ och väl analyserad statistik. Det räcker inte att veta att det finns färre kvinnor inom filosofi än inom andra humanistiska och samhällsvetenskapliga discipliner, utan man måste bland annat ha en klar bild av när under studierna och den akademiska karriären bortfallet sker, innan man kan granska vad det beror på.

Största delen av den analyserade statistik som finns tillgänglig beskriver situationen i de engelskspråkiga länderna och baserar sig på självrapportering. Svarsprocenten varierar från cirka 35% i Paxtons, Figdors och Tiberius studie, som i utgångsläget bad om information från sammanlagt 162 universitet och college i USA (Paxton, Figdor & Tiberius 2012: 951), till cirka 75% i den undersökning som utförts på uppdrag av The British Philosophical Association (Beebee & Saul 2011) och 100% av alla universitet med särskilda filosofiprogram i den statistik som årligen samlas in av Australasian Association of Philosophy (Bishop m.fl. 2013: 232). Överlag är den statistik som samlats in i USA mindre representativ än den som finns från andra länder. Problemet med en låg svarsprocent är inte i första hand att underlaget blir litet – universitetssektorn i USA är så stor att Paxton, Figdor och Tiberius har ett relativt stort material, trots låg svarsprocent – utan att materialet inte är representativt, eftersom man rimligen kan anta att de universitet som skickar in information också i övrigt beaktar frågan om könsbalans. Den australiensiska statistiken är pålitligast, både på grund av den höga svarsprocenten och därför att den samlas in årligen, vilket möjliggör både longitudinella jämförelser och medeltal som jämnar ut årliga variationer.

Jämförelser mellan andelen kvinnliga lärare på de olika akademiska nivåerna visar – föga överraskande – att den krymper ju högre upp i hierarkin man kommer. Brittisk statistik från 2008–2010 visar att kvinnliga professorer utgjorde endast 15% av professorskåren och andelen kvinnor i kategorierna reader, äldre lektor och lektor var kring 25%, medan den största andelen, 34%, fanns i ka-

tegorin visstidsanställda lektorer. Statistiken från Australien, som har samma yrkeskategorier, visar mycket liknande siffror (Bishop m.fl. 2013).

Då man granskar longitudinella utvecklingstrender visar den australiensiska statistiken på ett tankeväckande fenomen: procentandelen kvinnliga lärare, då alla kategorier räknas ihop, har ökat till 28% mellan år 2003 och 2009, men det beror inte på att antalet kvinnor ökat, utan på att antalet män minskat medan antalet kvinnor hållits på samma nivå (Bishop m.fl. 2013). Dessa siffror kan delvis tolkas så att andelen kvinnor småningom ökar då äldre generationer går i pension, men samtidigt är det oroväckande att detta sker i en situation där det totala antalet universitetsanställda filosofer minskar. Forskning om kvinnor och arbetsliv har ofta visat på en korrelation mellan ökat antal kvinnor och sänkt prestige och/eller lön inom olika professioner, och man har diskuterat om detta bör tolkas som så att prestige sjunker då kvinnorna marscherar in eller om det är så att kvinnor tillåts strömma till då prestige sjunker av andra orsaker (se t.ex. Riska 2001). Filosofiämnet har fullt upp med att försvara sin betydelse och ställning inom dagens allt mer nyttonriktade universitetsvärld och det bör ses som obehagligt symtomatiskt om dessa trender sammanträffar med en ökad andel kvinnliga filosofer.

Både den australiensiska och den brittiska statistiken innehåller också data om könsfördelningen bland studenter. De australiensiska siffrorna visar att flera kvinnor än män avlägger filosofikurser, men flera män tar kandidatexamen med filosofi som huvudämne. Andelen kvinnliga studerande minskar speciellt efter det första året, så att 60% av dem som avlägger någon filosofikurs under sitt första studieår är kvinnor, medan andelen har sjunkit till 44% av dem som avlägger kandidatexamen och sjunker ytterligare till 41% av dem som doktorerar i filosofi (Goddard m.fl. 2008, Bishop m.fl. 2013). De brittiska siffrorna är i övrigt nästan de samma, men andelen doktorsexamen är klart lägre än i Australien, med 33% kvinnor (Beebe & Saul 2011, Bishop m.fl. 2013). Också Paxtons, Figdors och Tiberius studie från USA pekar i samma riktning. Då de räknade ut medeltal för alla de universitet som deltog i undersökningen,

fann de att skillnaden mellan andelen kvinnor som tog introduktionskurser i filosofi och andelen kvinnor som valde filosofi som huvudämne var statistiskt signifikant och sjönk från över 40% till cirka 35% (Paxton, Figdor & Tiberius 2012).

I ljuset av dessa studier verkar det med andra ord som om kvinnor är intresserade av att bekanta sig med filosofiska frågeställningar, men av en eller annan orsak inte väljer filosofi som huvudämne. Situationen torde te sig bekant också för lärare vid nordiska universitet. Vid Lunds universitet¹ utgjorde kvinnliga studenter 30% av dem som avlade grundkurs (tidigare A-kurs) i praktisk filosofi 2000–2013. På fortsättningskursen (tidigare B-kurs) har andelen sjunkit till 26% och den sjunker ytterligare på fördjupnings- och magisterkurserna (tidigare C och D-kurs), till 12% respektive 11%. I teoretisk filosofi är andelen kvinnor något lägre redan på grundkursen och minskningen då man når de avancerade kurserna något mindre: grundkurs 26%, fortsättningskurs 17%, fördjupningskurs 15% och magisterkurs 13%.

Om man jämför den första och andra hälften av denna fjortonårsperiod ser man dessutom att andelen kvinnor sjunker speciellt på fortsättningskursen i både praktisk och teoretisk filosofi. År 2000–2006 var andelen kvinnor på grundkurs i praktisk filosofi 32% och på fortsättningskurs 28%, år 2007–2013 var andelarna 28% respektive 22%. I teoretisk filosofi var andelen på grundkursen oförändrad, men andelen kvinnor som avlade fortsättningskurs sjönk från 20% till 13%. På fördjupnings- och magisterkurserna är antalet studenter så litet att man inte kan jämföra förändrade procentandelar, men trenden verkar vara något nedgående i praktisk filosofi och något uppgående i teoretisk filosofi.

Det är viktigt att notera att också helhetsantalet studenter som avlade grund- och fortsättningskurs 2007–2013 jämfört med 2000–2006 sjönk med upp till 1/3 i både praktisk och teoretisk filosofi, medan antalen på de avancerade kurserna ökar något. Det verkar med andra ord som om antalet studenter som avlägger bara en eller två kurser i filosofi minskat och som om detta återspeglar sig i en lägre andel kvinnliga studenter.

Vid Jyväskylä universitet² är andelen kvinnor högre, men man ser en nedgående trend både bland dem, som i samband med inträdesprovet till universitetet väljer filosofi som huvudämne, och bland biämnestudenter, som avlägger grundkursen i filosofi. År 2005–2009 var 38% av de studenter som antogs med filosofi som huvudämne kvinnor, år 2010–2014 sjönk andelen till 29%. Av dem som avlade grundkursen som del av sina biämnestudier sjönk andelen kvinnor från 53% till 44%. Liksom i Lund sjönk också helhetsantalet studenter som avlade grundkursen i filosofi med cirka 1/3. Då man granskar siffrorna från Jyväskylä finns det dock inget som tyder på att andelen kvinnor minskar märkbart då man jämför dem som inleder huvudämnesstudier i filosofi och dem som avlägger magistersexamen. År 2005–2009 var 38% av de antagna huvudämnesstudenterna kvinnor och 2010–2014, det vill säga i medeltal fem år senare, var 35% av dem som avlade magistersexamen kvinnor. Kvinnliga studenter som valt filosofi som huvudämne verkar med andra ord inte avbryta sina studier i högre grad än manliga studerande.

Siffror från Bergens universitet³ visar att andelen kvinnor ligger relativt nära andelen i Jyväskylä, men de trender man kan urskilja är annorlunda. I Bergen höll sig andelen kvinnor som avlade studiepoäng i filosofi på kandidatnivå stabilt kring 35% under perioden 2000–2013. Också filosofikursernas popularitet och helhetsantalet avlagda studiepoäng på kandidatnivå hölls stabilt. Av dem som avlade magisterexamen med filosofi som huvudämne steg andelen kvinnor från 25% år 2005–2008 till 34% år 2009–2013, men detta berodde på att antalet magisterexamina minskade medan antalet kvinnor hölls stabilt. Antalet kvinnor som väljer filosofi som huvudämne är med andra ord stabilt, i motsats till Jyväskylä, där både andelen och antalet kvinnor som antagits som huvudämnesstudenter minskat. Slutligen skiljer sig det sätt på vilket filosofin minskat i popularitet tydligt från situationen i Lund: i Bergen är antalet avlagda studiepoäng på kandidatnivå stabilt medan antalet magisterexamina minskar; i Lund har antalet avlagda grundkurser minskat, medan situationen är stabil på de mera avancerade nivåerna.

Hur förklara köns(o)balansen bland studenter?

FAKTUMET ATT KVINNLIGA studenter i många länder inledningsvis verkar vara relativt intresserade av filosofi, men är mindre benägna av att välja filosofi som huvudämne, har varit en av de viktigaste utgångspunkterna för de hypoteser om orsakerna till filosofiämnets könsobalans som formulerats under de senaste åren. Paxton, Figdor och Tiberius fann en signifikant positiv korrelation mellan andelen kvinnliga lärare och de kvinnliga studenternas tendens att välja filosofi som huvudämne, men betonar att deras data stöder två i viss mån olika hypoteser. Resultatet kan förklaras antingen så att både den högre andelen kvinnliga lärare och den högre andelen kvinnliga studenter beror på olika typer av affirmativa åtgärder eller så att en slumpartad högre andel kvinnliga lärare redan i sig leder till en högre andel kvinnliga huvudämnesstudenter (Paxton, Figdor och Tiberius 2012). Författarna betonar att det krävs fortsatt forskning för att man skall kunna avgöra vilkendera av hypoteserna som är korrekt.

Man bör också beakta att den lägre andelen kvinnor som väljer filosofi som huvudämne inte nödvändigtvis beror på att kvinnor är besvikna på sina inledande filosofistudier, utan situationen kan helt enkelt spegla val som fattats redan innan studierna inletts. Cheshire Calhoun hänvisar till siffror från Colby College i USA, där data från åren 1971–2002 visar att kvinnor utgjorde i medeltal 29% av de studenter, som då de inledde sina studier meddelade att de tänkte välja filosofi som huvudämne. Denna procentandel motsvarar ganska exakt den procentandel som de facto tog examen med filosofi som huvudämne. År 1999–2003 var den senare andelen 28,6% (Calhoun 2009). Här har filosofiundervisningen inte lyckats locka till sig fler kvinnor, men inte heller skrämt bort dem (eller eventuellt skrämt bort och lockat nya i samma proportion, eftersom man inte vet om de kvinnor som avlade examen med filosofi som huvudämne var desamma som planerat att göra så).

Hypotesen att kvinnliga (och manliga) studenter fattat sitt beslut redan innan de inleder sina studier stöds också av en undersökning som Tom Dougherty, Samuel Baron och Kristie Miller gjort

vid University of Sydney. Författarna undersökte 123 studenters attityder i början och slutet av en 13 veckors introduktionskurs i filosofi och fann att trots att nästan två tredjedelar av studenterna på kursen var kvinnor, utgjorde kvinnliga studenter mindre än hälften av dem som i början av kursen meddelade att de tänkte välja filosofi som huvudämne. De kvinnliga studenterna tvivlade också i statistiskt signifikant högre grad på sin egen filosofiska förmåga och dessa attityder var i stort sätt oförändrade i slutet av kursen. (Dougherty, Baron & Miller 2015a.)

Calhoun (2009) och Dougherty, Baron och Miller (2015a) inresserar sig i första hand för hur kvinnor redan innan de inleder sina studier anammat implicita kulturellt och socialt formade förhandsuppfattningar, så kallade kulturella schema, som gör att de ser filosofin som en manlig sysselsättning och har svårt att se sig själva i rollen som filosof (jmf. Haslanger 2008, Saul 2013). Dougherty, Baron och Miller betonar dock avslutningsvis att man i stället för att fråga varför kvinnor inte väljer filosofi kanske borde fråga varför de väljer andra ämnen. Calhoun bygger vidare på denna infallsvinkel i en senare artikel, där hon granskar kvinnliga studenters obenägenhet att välja filosofi som huvudämne i en vidare kontext av kvinnors yrkesval på en könssegregerad arbetsmarknad (Calhoun 2015). Hon påpekar att då universitet i USA betonar nyttan av en kandidatexamen i filosofi, lyfter man ofta fram yrkesval inom mansdominerade sektorer, såsom data- och konsultbranscherna, medan andra plausibla exempel, såsom utbildningssektorn, barnomsorgen och vårdbranschen, lyser med sin frånvaro. Härav följer att medan alla presumtiva studenter kan ha svårt att se vilken nytta de kan ha av att studera filosofi, så är det extra svårt för kvinnliga studenter att föreställa sig hur filosofistudier kunde stöda deras yrkesval.

Calhouns vidgade infallsvinkel är väsentlig. Om man hittar longitudinell evidens för att andelen kvinnliga studenter i vissa fall de facto minskar, såsom siffrorna från både Jyväskylä och Lund antyder, så är det osannolikt att denna minskning skulle bero på att effekten av negativa kulturella stereotyper om kvinnor och filosofi förstärkts. Speciellt om minskningen sammanfaller med en ekono-

misk recession, såsom här är fallet, så är det betydligt mera sannolikt att det finns åtminstone delorsaker av en vidare samhällspolitisk och ekonomisk karaktär.

Hypoteser om filosofins egenart

DISKUSSIONEN OM VARFÖR så få kvinnor väljer att studera filosofi är viktig, inte minst i Sverige där procentandelen bland studenter verkar vara exceptionellt låg, men därav följer inte att det inte skulle vara viktigt att även diskutera bortfallet senare under den akademiska karriären. När man granskar bortfall efter inledda studier blir hypoteser som tar fasta på filosofiämnets karaktär och undervisnings- och forskningsmiljöer viktiga. Man kan dela in dessa hypoteser i åtminstone tre olika kategorier.⁴

Den första kategorin består av hypoteser som tar fasta på filosofins innehåll och metoder. Hit hör hypoteser om att filosofiundervisningens kursinnehåll inte intresserar kvinnliga studenter i lika hög grad som manliga (Walker 2005), om att kvinnliga studeranden har annorlunda filosofiska intuitioner än manliga studerande (Buckwalter & Stich 2014 samt Anthony 2012 för en kritik), att de är ovilliga att anamma filosofins aggressiva argumentationsmönster (Rooney 2010) och att kvinnor har svårt att etablera metodologisk auktoritet inom filosofin, eftersom filosofin saknar tydliga kriterier för vad som utgör god filosofi (Hutchison 2013). Hypoteser som tar fasta på bristen på förebilder hör också hemma inom både denna och de två följande kategorierna (Paxton, Figdor & Tiberius 2012).

Till den andra kategorin hör hypoteser relaterade till det sociala klimatet i filosofins undervisnings- och forskningsmiljöer. Hit hör såväl hypoteser om inverkan av explicit sexism och sexuellt ofredande som hypoteser om existensen av mera subtila sociala mekanismer. Det råder en relativt stor enighet om att den uttalade sexismen är såpass sällsynt att man måste fästa uppmärksamhet vid de mera subtila mekanismerna för att kunna förklara den omfattande underrepresentationen av kvinnor. Här har forskning relaterad till implicita förhandsantaganden (*implicit bias*) varit viktig (Valian 1998, Haslanger 2008, Saul 2013). Denna forskning visar bland

annat att personer som karakteriserar sig själva som fördomsfria i själva verket kan vara extra benägna att styras av implicita antaganden om till exempel kvinnliga studenters filosofiska förmåga. Sådana antaganden förekommer i liknande utsträckning bland män och kvinnor.

De implicita antagandena är väsentliga också därför att de kan antas inverka under en hel filosofkarriär, från bedömningen av studieprestationer till evalueringen av meritförteckningar och beslut om publicering av vetenskapliga rön. Implicita antaganden ger upphov till så kallade mikro-ojämlikheter, som i motsats till uttalad sexism och annan tydlig orättvisa i sig är så små att de är svåra att identifiera både i vardagliga situationer och i den moralfilosofiska teoribildningen (Brennan 2013).

Den tredje kategorin hypoteser tar fasta på hur internaliserade förhandsantaganden styr det egna beteendet och prestationsförmågan. Hit kan man räkna dels diskussionen om hur internaliserade uppfattningar om motsättningen mellan att vara filosof och kvinna påverkar kvinnors identifikation med filosofrollen (Calhoun 2009, Dougherty, Baron & Miller 2015a) och dels en mera gediget empiriskt förankrad forskning om hur ett internaliserat så kallat stereotypshot (*stereotype threat*) leder till mätbart sämre resultat då den som deltar i ett test är rädd för att med sin prestation besanna en stereotyp, till exempel antagandet att flickor är sämre än pojkar i matematik. Psykologisk forskning har visat att fem- till sjuåriga flickor presterar sämre i ett matematiktest om de just före testet ombeds färga bilder av flickor som leker med dockor och därmed aktiverar ett stereotypshot om att de i egenskap av flickor inte är så bra på matematik (Saul 2013: 42, jmf. Valian 1998, Haslanger 2008, Schouten 2015).

De flesta som deltar i diskussionen om filosofiämnets könsobalans är eniga om att det inte är meningsfullt att söka en enskild förklarande faktor, utan det handlar om ett samspel av många orsaker. Louise Anthony (2012) använder uttrycket »en perfekt storm» för att beskriva hur filosofiämnet utgör en specifik miljö där ett flertal faktorer sammanstrålar på ett sätt som får oförutsett häftiga conse-

kvenser. Jag tror att man i tillägg till att beakta samverkan av olika orsaker också, i högre grad än vad som hittills gjorts, bör beakta att olika hypoteser kan vara relevanta då man vill förklara bortfall under olika skeden av studierna och den fortsatta karriären. Orsakerna till varför få kvinnor väljer att börja studera filosofi kan te sig väsentligen annorlunda än orsakerna till att ännu färre fortsätter med en forskarkarriär i ämnet. Jag avslutar nu min genomgång av hypoteser med att kort diskutera Katrina Hutchisons tankeväckande analys av varför kvinnor har svårt att etablera sig som filosofer, en analys som jag tror att är relevant speciellt när man granskar bortfall senare under karriären.

Att etablera auktoritet

HUTCHISON (2013) BETONAR att filosofin skiljer sig från andra humanistiska och samhällsvetenskapliga discipliner genom att den varken utgår ifrån ett empiriskt material eller använder sig av klart definierade forskningsmetoder. Det gör att en filosof inte kan etablera sin professionella auktoritet genom att utmana tidigare tolknings- och förklaringsmodeller på samma sätt som en litteraturvetare, historiker eller sociolog kan göra, utan auktoriteten måste etableras utgående ifrån relativt diffusa kriterier för vad som är god filosofi och med hänvisning till filosofiska intuitioner, som inte står till forskarsamfundets gemensamma förfogande på samma sätt som ett empiriskt material. Hutchisons poäng är att bristen på explicit definierade kriterier gör att standarden för vad som är »bra filosofi» bestäms mer eller mindre arbiträrt i miljöer där implicita förhandsantaganden om kvinnors filosofiska förmåga bidrar till att bestämma vad som ses som extraordinära filosofiska insatser – och vad som inte gör det. Hutchisons infallsvinkel är i mitt tycke övertygande inte minst därför att hon inte behöver anta att filosofins metoder i sig är maskulina eller att män har annorlunda filosofiska intuitioner än kvinnor. Det är de arbiträra kriterierna i kombination med könsbundna maktstrukturer som gör att kvinnors insatser mera sällan ses som filosofiskt banbrytande och nydanande.

Hutchisons hypotes belyser på ett intressant sätt det faktum att

kvinnor verkar ha haft lättare att etablera sig inom den filosofihistoriska forskningen än inom många andra av filosofins delområden. Filosofihistorisk forskning utgår ifrån ett empiriskt textmaterial och innebär att man utmanar tidigare tolkningar av detta material. Det är uttryckligen många kvinnliga filosofer som under de senaste decennierna presenterat inflytelserika nytolkningar av till exempel Hume (Baier 1991) eller Descartes (Alanen 2003), och som formulerat filosofihistoriska nytolkningar av kvinnliga filosofer och deras betydelse för filosofins kanon, inom såväl metafysik (Broad 2002) som politisk filosofi (Halldenius 2015). I och med att kvinnor redan relativt länge etablerat sig inom den filosofihistoriska forskningen, kan man också anta att existensen av förebilder haft en positiv inverkan som förstärkt trenden.

Å andra sidan måste man också beakta att den filosofihistoriska forskningen traditionellt haft låg status inom den analytiska filosofiska traditionen. En högre andel kvinnor kan därmed också tolkas som ett tecken på trenden att kvinnor har lättare att etablera sig inom lågstatusyrken och -discipliner. Denna hypotes stöds av det faktum att andelen kvinnor inte verkar vara högre inom forskningen i logik än inom andra av filosofins delområden, trots att logiken utmärks av relativt väldefinierade metodologiska kriterier, som utgående ifrån Hutchisons hypotes borde hjälpa kvinnor att etablera sin auktoritet. Logik är en högstatusdisciplin och detta faktum kan hämma kvinnors etableringsmöjligheter. Hutchisons hypotes och hypotesen om låg kontra hög status kompletterar snarare än utesluter varandra och bör ses som ett exempel på att underrepresentationen av kvinnor inte kan förklaras med hjälp av en enskild förklaringsmodell.

Den filosofihistoriska forskningens marginaliserade ställning märks tyvärr också i den diskussion som nu förs om könsobalansen inom den akademiska filosofin. Betydelsen av förebilder betonas, men det har tillsvidare inte förts någon diskussion om vilken roll den filosofihistoriska forskningen spelar i sammanhanget. Då filosofins historia nämns görs det oftast i egenskap av en tradition som uteslutit kvinnor (t. ex. McGill 2013). Det är förvisso sant att filo-

sofins kanonbildning marginaliserat kvinnliga tänkare, men genom att enbart ta fasta på denna aspekt och förbise den filosofihistoriska forskning som siktar på att inkludera kvinnliga tänkare, bidrar diskussionen om könsobalans de facto till att utesluta kvinnliga filosofer, både historiska tänkare och nutida forskare i filosofins historia.

Reflektioner

DE SIFFROR OM könsobalansen bland filosofistudenter vid tre nordiska universitet som jag här presenterat är inte nödvändigtvis representativa för länderna i sin helhet och kan inte betraktas som evidens, men de ger intressanta fingervisningar och kommer förhoppningsvis att resultera i fortsatt forskning. När man jämför dessa nordiska siffror med statistiken från de engelsktalande länderna verkar det som att andelen kvinnliga studenter är klart lägre i Norden och speciellt i Sverige. Jag har inte här försökt göra någon jämförelse av andelarna kvinnliga filosofilärare i de nordiska länderna, men dessa länder för detaljerad årlig statistik över universitetsanställda som på sikt gör det möjligt att granska longitudinella utvecklingstrender och jämföra dessa med ökningarna och minskningar i andelarna kvinnliga studenter.⁵

Det skulle vara mycket viktigt att i den fortsatta forskningen fästa tillräcklig uppmärksamhet vid socioekonomiska faktorer. Kan till exempel den lägre andelen kvinnliga filosofistudenter i de nordiska länderna i själva verket ha att göra med att vi har ett relativt jämlikt utbildningssystem och därmed en relativt hög andel studenter, som kommer från ekonomiskt anspråkslösa förhållanden och som därmed är måna om att skaffa sig ett yrke med tryggad inkomst? Är kvinnliga studenter under sådana omständigheter försiktigare än manliga? Och vilken inverkan har en ekonomisk recession? Man kan fråga sig om det relativt stabila antalet kvinnliga magisterstudenter i Bergen och Lund, jämfört med den sjunkande trenden i Jyväskylä, har att göra med att recessionen haft en tydligare ekonomisk och framförallt ideologisk inverkan i Finland och gjort att filosofin ter sig som ett alltför riskabelt yrkesval?

Då man ser till andelen kvinnliga studenter verkar det med

andra ord finnas skillnader mellan de nordiska länderna. Eftersom länderna är socioekonomiskt relativt likartade skulle det vara intressant att också granska skillnaderna i relation till hur gymnasie- och den inledande universitetsutbildningen är uppbyggd. Spelar till exempel förekomsten av obligatorisk filosofiundervisning någon roll? I Finland läser alla gymnasieelever en relativt avancerad obligatorisk filosofikurs och i Norge ingår filosofi som ett obligatoriskt moment i de flesta kandidatexamina. I Sverige saknas motsvarande obligatorium.

Filosofier har en naturlig tendens att fokusera på de filosofiskt intressantaste argumenten, men när man vill förstå varför så få kvinnor blir filosofer, är det viktigt att inte stirra sig blind på filosofiska hypoteser, utan granska frågan i ett vidare samhällsekonomiskt och utbildningspolitiskt perspektiv.⁶

→

Martina Reuter är docent i filosofi och universitetslektor i genusvetenskap vid Institutionen för samhällsvetenskap och filosofi, Jyväskylä universitet.

Noter

1 Jag tackar Anna Östberg vid Lunds universitet, som tagit fram dessa siffror enkom för mitt ändamål.

2 Jag tackar Anna Karhu och Tapani Harden vid Jyväskylä universitet, som tagit fram dessa siffror enkom för mitt ändamål.

3 Jag tackar Vigdis Songe-Møller, som ställt dessa siffror till mitt förfogande.

4 Jämför Dougherty, Baron & Miller (2015b), vars uttömmande litteraturförteckning ger en god översikt över de hypoteser som framförts. Min klassificering av de olika hypoteserna skiljer sig dock väsentligen från de fem kategorier de använder.

5 Den statistik som finns tillgänglig använder dock så vida kategorier att man inte direkt kan utläsa andelarna filosofilärare, utan det kräver specialbeställda dataanalyser. Sveriges officiella statistik använder kategorin »Filosofi, etik och religion» och denna ger en tydlig fingervisning om att andelen kvinnor är låg – år 2013 var 19% av professorerna och 29% av lektorerna kvinnor – men eftersom kategorin också innehåller det teologiska etikämnet, där andelen kvinnor verkar vara klart högre än inom filosofi, så är det omöjligt att få en exakt bild av situationen inom filosofiämnet. Därför har jag valt att inte här gå närmare in på denna statistik.

6 Jag har presenterat delar av det material som ligger som grund för denna artikel

vid konferensen *Why are there so few women in philosophy and (why) does it matter?*, Stockholms universitet 17–18 april, 2015. Jag tackar arrangörerna Lisa Furberg, Anna Petronella Foulter och Lisa Folkmarson Käll, samt den rikliga publiken för kommentarer. Speciellt tack till Lena Halldenius, Åsa Burman, Dan Egonsson, Tapani Harden, Anna Karhu, Vigdis Songe-Møller och Anna Östberg för kommentarer och hjälp med dataan-skaffning.

Referenser

- ALANEN, LILLI (2003) *Descartes's Concept of Mind*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- ANTONY, LOUISE (2012) »Different Voices or Perfect Storm: Why Are There So Few Women in Philosophy?» *Journal of Social Philosophy*, vol. 43, nr 3, ss. 227–255.
- BAIER, ANNETTE (1991) *A Progress of Sentiments: Reflections on Hume's Treatise*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- BEEBEE, HELEN & SAUL, JENNIFER (2011) »Women in Philosophy in the UK: A report by the British Philosophical Association and the Society for Women in Philosophy UK». (Tillgänglig: [http://swipuk.org/notices/2011-09-08/Women%20in%20Philosophy%20in%20the%20UK%20\(BPA-SWIPUK%20Report\).pdf](http://swipuk.org/notices/2011-09-08/Women%20in%20Philosophy%20in%20the%20UK%20(BPA-SWIPUK%20Report).pdf) [2015-08-18]).
- BISHOP, GLENYS MED BEEBEE, HELEN, GODDARD, ELIZA & RINI, ADRIANE (2013) »Seeing the Trends in the Data», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 231–252.
- BRENNAN, SAMANTHA (2013) »Rethinking the Moral Significance of Micro-Inequalities: The Case of Women in Philosophy», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 180–196.
- BROAD, JACQUELINE (2002) *Women Philosophers of the Seventeenth Century*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- BUCKWALTER, WESLEY & STICH, STEVEN (2014) »Gender and Philosophical Intuition», *Experimental Philosophy*, vol. 2, Joshua Knobe & Shaun Nichols (red.), Oxford: Oxford University Press.
- CALHOUN, CHESHIRE (2009) »The Undergraduate Pipeline Problem», *Hypatia*, vol. 24, nr 2, ss. 216–223.
- CALHOUN, CHESHIRE (2015) »Precluded Interests», *Hypatia*, vol. 30, nr 2, ss. 475–485.
- DOUGHERTY, TOM, BARON, SAMUEL & MILLER, KRISTIE (2015A) »Why Do Female Students Leave Philosophy? The Story from Sydney» *Hypatia*, vol. 30, nr 2, ss. 467–474.
- DOUGHERTY, TOM, BARON, SAMUEL & MILLER, KRISTIE (2015B) »Female Under-Representation among Philosophy Majors: A Map of the Hypotheses and a Survey of the Evidence», *Feminist Philosophy Quarterly*, vol. 1, nr 1, art. 4. (Tillgänglig: <http://ir.lib.uwo.ca/fpq/vol1/iss1/4/> [2015-08-18]).
- FRIEDMAN, MARILYN (2013) »Women in Philosophy: Why Should We Care?», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 21–38.
- GODDARD, ELIZA, DODDS, SUSAN, BURNS, LYNDA, COLYVAN, MARK, JACKSON, FRANK, JONES, KAREN & MACKENZIE, CATRIONA (2008) »Improving the Participation of Women in the Philosophy Profession. Report C: Students by Gender in Philosophy

VARFÖR SÅ FÅ KVINNOR?

- Programs in Australian Universities». (Tillgänglig: http://aap.org.au/Resources/Documents/publications/IPWPP/IPWPP_ReportC_Students.pdf [2015-08-18]).
- HALLDENIUS, LENA (2015) *Mary Wollstonecraft and Feminist Republicanism*, London: Pickering & Chatto.
- HASLANGER, SALLY (2008) »Changing the Ideology and Culture of Philosophy: Not by Reason (Alone)» *Hypatia*, vol. 23, nr 2, ss. 210–223.
- HUTCHISON, KATRINA (2013) »Sages and cranks: The Difficulty of Identifying First-Rate Philosophers», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 103–126.
- MCGILL, JUSTINE (2013) »The Silencing of Women», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 197–214.
- PAXTON, MOLLY, FIGDOR, CARRIE OCH TIBERIUS, VALERIE (2012) »Quantifying the Gender Gap: A Empirical Study of the Underrepresentation of Women in Philosophy» *Hypatia*, vol. 27, nr 4, ss. 949–957.
- RISKA, ELIANNE (2001) *Medical Careers and Feminist Agendas: American, Scandinavian and Russian Women Physicians*. New York: Aldine de Gruyter.
- ROONEY, PHYLLIS (2010) »Philosophy, Adversarial Argumentation, and Embattled Reason» *Informal Logic*, vol. 30, nr 3, ss. 203–234.
- SAUL, JENNIFER (2013) »Implicit Bias, Stereotype Threat, and Women in Philosophy», *Women in Philosophy: What Needs to Change?*, Katrina Hutchison & Fiona Jenkins (red.), Oxford: Oxford University Press, ss. 39–60.
- SCHOUTEN, GINA (2015) »The Stereotype Threat Hypothesis: An Assessment from the Philosopher's Armchair, for the Philosopher's Classroom», *Hypatia*, vol. 30, nr 2, ss. 450–466.
- VALIAN, VIRGINIA (1998) *Why So Slow? The Advancement of Women*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- WALKER, MARGARET (2005) »Diotima's Ghost: The Uncertain Place of Feminist Philosophy in Professional Philosophy», *Hypatia*, vol. 20, nr 3, ss. 153–164.